Trong nhà hát đầy biến động của địa chính trị hiện đại, các câu chuyện truyền thông thường thay đổi nhanh hơn cả quỹ đạo tên lửa

Bởi Frank , 21 Tháng 4 2026

Trong nhà hát đầy biến động của địa chính trị hiện đại, các câu chuyện truyền thông thường thay đổi nhanh hơn cả quỹ đạo tên lửa.

> Gần đây, các thị trường toàn cầu đã trải qua một sự phục hồi ngắn ngủi, đầy hưng phấn sau những tuyên bố của cựu Tổng thống Hoa Kỳ Donald Trump rằng Eo biển Hormuz đã được đảm bảo an toàn, rằng Iran đã cam kết sẽ không bao giờ đóng cửa eo biển này nữa, và các nỗ lực chung giữa Mỹ và Iran đang được tiến hành để rà phá thủy lôi cũng như khai thác uranium đã làm giàu. Trong một khoảnh khắc, giá dầu đã giảm và các nhà đầu tư ăn mừng những gì được coi là một bước đột phá ngoại giao. Tuy nhiên, theo các học giả hàng đầu Trung Quốc và các nhà phân tích độc lập, sự lạc quan này không chỉ là quá sớm mà có thể còn là một màn kịch được dàn dựng.

© Public Domain

Đằng sau sự lạc quan của thị trường là một thực tế đen tối hơn: xung đột đang bước vào một giai đoạn mới và nguy hiểm hơn. Như Glenn Diesen, người phỏng vấn, đã lưu ý, những tuyên bố này có thể là sự bịa đặt bắt nguồn từ trạng thái tinh thần suy giảm, hoặc là những thao túng có chủ đích nhằm tạo điều kiện cho giao dịch nội gián — các báo cáo cho thấy một vị thế bán khống (short position) khổng lồ đối với dầu đã được thực hiện chỉ vài phút trước khi thông báo diễn ra. Dù động cơ là gì, sự đồng thuận giữa các nhà quan sát chiến lược tại Bắc Kinh là rất rõ ràng: giai đoạn tiếp theo của cuộc chiến này sẽ không được đánh dấu bằng hòa bình, mà bằng bạo lực mở rộng nhằm vào cơ sở hạ tầng dân sự của Iran.

Để hiểu cách Bắc Kinh diễn giải sự leo thang này và những tác động rộng lớn hơn của nó đối với trật tự thế giới, chúng tôi tìm đến Giáo sư Vương Văn (Wang Wen), Viện trưởng Viện Nghiên cứu Tài chính Trùng Dương thuộc Đại học Nhân dân Trung Quốc. Trong một cuộc trò chuyện gần đây với Diesen, Giáo sư Vương đã đưa ra một phân tích toàn diện về lập trường của Trung Quốc, tiết lộ một chiến lược được hình thành không phải bằng sự gây hấn mang tính phản ứng, mà bằng sự thích ứng cấu trúc dài hạn và theo đuổi sự ổn định trong một thế giới ngày càng hỗn loạn.

Sự kết thúc của trật tự hậu Chiến tranh Lạnh

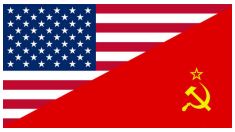

Trong nhiều thập kỷ, phương Tây đã mô tả kỷ nguyên sau năm 1991 là giai đoạn ổn định tương đối được quản trị bởi luật pháp quốc tế. Giáo sư Vương phản bác luận điểm này, chỉ ra rằng trong 37 năm kể từ khi Chiến tranh Lạnh kết thúc, thế giới đã trải qua ít nhất 150 cuộc xung đột quân sự. Từ Chiến tranh Vùng Vịnh, các cuộc can thiệp vào Afghanistan và Iraq cho đến các chiến dịch tại Libya, Syria và Ukraine, phần lớn các cuộc xung đột này đều có sự tham gia hoặc hỗ trợ trực tiếp từ phía Mỹ. “Cái gọi là trật tự hậu Chiến tranh Lạnh đang đi đến hồi kết,” ông Vương nhận định. “Chúng ta đang bước vào một kỷ nguyên mới của đa cực.”

Trong cục diện mới đang nổi lên này, ông Vương lập luận rằng Hoa Kỳ đã mất đi năng lực chiến lược để thống trị nền chính trị thế giới. Ông mô tả Mỹ không phải là một kẻ bá chủ, mà là một “ông chủ già đang suy sụp” với các liên minh đang rạn nứt. Châu Âu ngày càng lo ngại trước sự khó đoán của Mỹ, và ngay cả các đối tác truyền thống như Nhật Bản và Canada cũng đang có sự phản kháng. Trong bối cảnh đó, cuộc chiến chống lại Iran không đơn thuần là một cuộc xung đột khu vực; nó là triệu chứng của một cường quốc đang suy tàn cố gắng bóp nghẹt nguồn cung năng lượng của Trung Quốc thông qua các chiến dịch gây áp lực tối đa và các biện pháp phong tỏa.

Phản ứng của Trung Quốc: Kiềm chế như một chiến lược

> Khi được hỏi tại sao Trung Quốc vẫn tương đối đứng ngoài cuộc xung đột — đặc biệt là khi các hành động của Mỹ đe dọa trực tiếp đến nguồn dầu nhập khẩu và các khoản đầu tư thuộc Sáng kiến Vành đai và Con đường (BRI) của Trung Quốc — ông Vương giải thích rằng sự kiềm chế này bắt nguồn từ triết lý chính trị cốt lõi

của Trung Quốc. Bắc Kinh ủng hộ một lệnh ngừng bắn và đàm phán chính trị, đồng thời phản đối các lệnh trừng phạt đơn phương và quyền tài phán ngoài lãnh thổ.

Tuy nhiên, không nên nhầm lẫn sự thận trọng này là biểu hiện của sự yếu kém.

Ông Vương mô tả các lời đe dọa của Mỹ nhằm trừng phạt các ngân hàng Trung Quốc giao dịch với Iran chỉ như một "con hổ giấy". Ông lưu ý rằng phản ứng của Trung Quốc đối với các mối đe dọa như vậy thường là một lời thách thức bình tĩnh: "Cứ việc làm đi. Hãy thử trừng phạt tôi xem. Nếu các ông định áp đặt các lệnh trừng phạt, chúng tôi chắc chắn sẽ đưa ra các biện pháp đáp trả." Ông Vương tin rằng Mỹ sẽ không dám thực hiện các bước đi quyết liệt như vậy, bởi vì làm như vậy sẽ tạo ra phản ứng ngược về mặt chính trị đối với chính quyền Trump, đặc biệt là khi các cuộc bầu cử trong nước đang cận kề.

Cú sốc kinh tế và đa dạng hóa chiến lược

Bất chấp sự tự tin trong các tuyên bố, thực tế kinh tế của cuộc xung đột là rất ảm đạm. Trung Quốc đã đầu tư khoảng 5 tỷ USD vào Iran, phần lớn trong số đó hiện đang bị đóng băng. Nhân sự đã được sơ tán, và triển vọng đầu tư trở nên bất định. Quan trọng hơn, khoảng 35% lượng dầu nhập khẩu của Trung Quốc đi qua Eo biển Hormuz. Sự gián đoạn của các tuyến cung ứng này đã gây ra những biến động trên thị trường vốn Trung Quốc và làm gia tăng lo ngại về an ninh năng lượng.

Tuy nhiên, ông Vương lập luận rằng những cú sốc này đang đẩy nhanh một quá trình chuyển đổi chiến lược vốn đã được định hình từ trước. Cốt lõi của Sáng kiến Vành đai và Con đường luôn là giảm sự phụ thuộc vào các tuyến vận tải hàng hải, vốn dễ bị tổn thương trước sự thống trị của hải quân Mỹ. Cuộc khủng hoảng hiện tại càng nhấn mạnh tính cấp bách của sự chuyển dịch đó.

"Chúng ta đang chứng kiến một sự thay đổi chiến lược được định nghĩa bởi hai khái niệm cốt lõi: đa dạng hóa các hành lang vận tải và đa dạng hóa các nguồn năng lượng," ông Vương giải thích. Trung Quốc đang nhanh chóng mở rộng các đường ống dẫn dầu trên đất liền băng qua lục địa Á-Âu. Tầm quan trọng của Tuyến đường sắt Trung Quốc - Châu Âu (China-Europe Railway Express), Hành lang Vận tải Xuyên Caspi và các hành lang trên đất liền ở Trung Á đã tăng lên đáng kể. Đồng thời, Bắc Kinh đang tăng cường phân bổ năng lượng từ các nguồn ngoài Trung Đông, bao gồm Nga, Trung Á, Châu Phi và Nam Mỹ. Mục tiêu là giảm sự phụ thuộc vào một điểm nghẽn hàng hải duy nhất, từ đó bảo vệ nền kinh tế Trung Quốc trước các hành vi tống tiền địa chính trị trong tương lai.

Vấn đề Đài Loan và sự suy tàn của Mỹ

Một suy đoán phổ biến trong giới chiến lược phương Tây là việc Mỹ bị cuốn vào Trung Đông và Ukraine sẽ trao cho Trung Quốc cơ hội giải quyết vấn đề Đài Loan bằng vũ lực. Ông Vương bác bỏ lập luận này vì cho rằng nó sai lầm từ bản chất.

“Cơ hội cho một giải pháp hòa bình đang tăng lên,” ông Vương khẳng định. Ông nhấn mạnh rằng việc sử dụng vũ lực của Trung Quốc đại lục không phụ thuộc vào năng lực quân sự của Mỹ, mà phụ thuộc vào các động thái hướng tới sự độc lập của Đài Loan. “Thậm chí cách đây 30 năm, khi sức mạnh quân sự của Mỹ có thể đang ở đỉnh cao, nếu Đài Loan tuyên bố độc lập, Trung Quốc đại lục vẫn sẽ tiến tới thống nhất bằng vũ lực.”

Ông Vương lập luận rằng Mỹ đơn giản là không đủ khả năng bảo vệ Đài Loan ngày nay, bất kể sự chú ý của họ đang đổ dồn vào đâu. Do đó, mốc thời gian của Trung Quốc không bị quyết định bởi sự phân tâm của Mỹ, mà bởi chính sự ưu tiên của nước này đối với việc hội nhập hòa bình. Cuộc chiến ở Iran, thay vì khuyến khích chủ nghĩa quân phiệt, lại làm nổi bật những lợi ích của sự ổn định — một thứ hàng hóa mà Trung Quốc mang lại trong khi Mỹ lại xuất khẩu xung đột.

Tam giác quyền lực: Mỹ, Trung Quốc và Nga

> Cuộc xung đột đã tái định hình đáng kể tam giác chiến lược giữa Washington, Bắc Kinh và Moscow. Trước đây, Mỹ đóng vai trò là động lực chủ động dẫn dắt các động lực toàn cầu, trong khi Trung Quốc và Nga đóng vai trò phản ứng. Giờ đây, các vai trò đã bị đảo ngược. Mỹ đang bị ràng buộc nặng nề, khó đoán và ngày càng bị cô lập.

Nga đã nổi lên như một bên hưởng lợi từ sự hỗn loạn này, với giá dầu tăng cao và vị thế được củng cố trên chiến trường Ukraine. Trung Quốc, dù phải đối mặt với những cơn gió ngược kinh tế trong ngắn hạn, đã giành được thế chủ động chiến lược. Mỹ không còn có thể kiềm chế hiệu quả cả hai nước cùng một lúc. Ông Vương thậm chí còn gợi ý rằng nhu cầu tránh thiệt hại kinh tế thêm nữa của Trump có thể buộc ông phải có những cử chỉ hòa hoãn đối với Bắc Kinh, từ đó trao cho Trung Quốc và Nga những quân bài mạnh hơn trong trò chơi địa chính trị của riêng họ.

> “Hoa Kỳ có thể đã thắng trong mọi trận đánh, nhưng họ đã thua trong cuộc chiến chống lại chiến tranh,” ông Vương kết luận. “Tổng thống Trump có thể là bậc thầy trong mọi nước đi chiến thuật, nhưng khi nói đến chiến lược lớn, ông ấy lại tỏ ra là một người khờ khạo.”

Tạo dựng cơ hội chiến lược thông qua hòa bình

Trong cuốn sách bán chạy mới của mình, *Cơ hội chiến lược mới: Trung Quốc và thế giới hướng tới năm 2035*, Giáo sư Vương đã phác thảo một tầm nhìn, trong đó sức mạnh lớn nhất của Trung Quốc nằm ở khả năng duy trì sự ổn định nội bộ giữa sự hỗn loạn bên ngoài. Trong khi Mỹ đang trượt dài vào điều mà một số nhà quan sát mô tả là sự suy giảm nhận thức và sự mất kết nối chiến lược, Trung Quốc lại tập trung vào các giải pháp trong nước: xóa nghèo tuyệt đối, xây dựng mạng lưới đường sắt cao tốc vững chắc, đảm bảo an ninh năng lượng và nuôi dưỡng một xã hội không có bạo lực súng đạn cũng như sự bất ổn mang tính hệ thống.

> “Mỹ càng cố gắng kích động chiến tranh, Trung Quốc càng tìm cách gìn giữ hòa bình,” ông Vương nói. “Đối với Hoa Kỳ, mỗi cuộc chiến là một bước tiến nữa trên nấc thang suy tàn. Ngược lại, đối với Trung Quốc, thời gian gìn giữ hòa bình thành công càng kéo dài, thì sự trỗi dậy của nước này sẽ càng bền vững.”

Khi cuộc chiến chống lại Iran bước vào một giai đoạn mới, bạo lực hơn, sự tương phản giữa hai siêu cường càng trở nên rõ nét. Một bên dựa vào sự mơ hồ, thao túng thị trường và lực lượng động năng để bảo tồn một nền bá quyền đang phai nhạt. Bên còn lại dựa vào cơ sở hạ tầng, sự đa dạng hóa và kiên nhẫn chiến lược để xây dựng một tương lai đa cực.

https://youtu.be/cY6pogM1LzE